

مجموعه آثار تامس نیگل — ۱

تامس نیگل

ترجمه

جواد حیدری

اخلاق فلسفی

کتابخانه

نشر نگاه معاصر

اصل کتابشناختی این مقاله

«Ethics» Encyclopedia of Philosophy, Macmillan
Reference USA; 2 edition (December 16, 2005)

تامس نیگل

ترجمه
جواد حیدری

ناشر: نگاه معاصر (وابسته به مؤسسه پژوهشی نگاه معاصر) / طراح جلد: باسم الرسام
حروفچینی و صفحه‌آرایی: حروفچینی هما (امید سیدکاظمی) / لیتوگرافی: نوید
چاپ و صحافی: فرنو / چاپ اول: ۱۳۹۳ / شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه / قیمت: ۳۲۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۴۷-۷۷-۵

نگاه معاصر
نشر نگاه معاصر

نشانی: تهران، ستی، شهرک محلاتی - فاز ۲ مخابرات - بلوک ۳۸ - واحد ۲ شرقی
تلفن: ۲۲۴۴۸۲۱۹، پست الکترونیک: negahe_moaser@yahoo.com

سرشناسه	نیگل، تامس	Nagel, Thomas
عنوان و نام پدیدآور	اخلاق شناسی / تامس نیگل؛ ترجمه جواد حیدری.	
مشخصات نشر	تهران: نگاه معاصر، ۱۳۹۳.	
مشخصات ظاهری	۶۳ ص.	
فروست	مجموعه آثار تامس نیگل.	
شابک	۳۲۰۰۰ ریال: 5-77-5747-600-978	
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.		
یادداشت	عنوان اصلی: Ethics, ©1997.	
یادداشت	کتابنامه.	
یادداشت	نمایه.	
موضوع	اخلاق.	
موضوع	اخلاق - مسائل متفرقه.	
شناسه افزوده	حیدری، جواد، ۱۳۵۸ - مترجم.	
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۳ الف ۲ ن / BJ ۱۰۱۲	
رده‌بندی دیویی	۱۷۰:	
شماره کتابشناسی ملی	۳۴۳۵۷۶۱:	

فهرست

۷	□ مقدمه‌ی مترجم
۱۱	□ مقدمه
۱۹	اخلاق‌شناسی
۲۰	[۱] اخلاق چیست؟
۲۲	[۲] ادله‌ی عینی یا احساسات ذهنی؟
۲۵	[۳] اخلاق و نفع شخصی
۲۷	[۴] پیامدنگری و فایده‌جویی
۳۱	[۵] حقوق، تکالیف، برابری، و استحقاق
۳۳	[۶] فایده‌جویی، عمل‌نگر و فایده‌جویی قاعده‌نگر
۳۷	[۷] قراردادگرایی کانتی
۳۸	[۸] قراردادگرایی جدید
۴۰	[۹] وظیفه‌گرایی: انجام دادن و اجازه دادن
۴۳	[۱۰] فارغ از فاعل بودن و وابسته به فاعل بودن
۴۵	[۱۱] فضیلت
۴۶	[۱۲] مقاومت در برابر اخلاق بی‌طرفانه
۵۰	[۱۳] نسبی‌انگاری
۵۳	[۱۴] اخلاق و دین
۵۴	[۱۵] اخلاق، سیاست، و حقوق
۵۷	[۱۶] مرزهای اجتماعی اخلاقی
۶۱	□ کتابنامه

مقدمه‌ی مترجم

متفکرانی با اخلاقیات استثنایی در حوزه‌ی فلسفه‌ی اخلاق و فلسفه‌ی سیاسی در آمریکا ظهور کردند که دیگرگونی عظیمی به بار آوردند. بعد از یک دوره‌ی رکود طولانی در نیمه‌ی اول قرن بیستم، که اکثر فیلسوفان پرسش‌هایی واقعی [= substantive] در باب ارزش را به بوته‌ی فراموشی سپرده بودند، از طریق مکتوبات جان رالز [= John Rawls] درباره‌ی عدالت اجتماعی و نیز درباره‌ی فوری و فوری بودن مناقشات عمومی، توجه این نسل جدید به آن پرسش‌های واقعی جلب شد.

این نسل جدید که دارای هوش و ذکاوت و قدرت تفکر فوق‌العاده‌ای بودند، اجتماع فکری یکپارچه‌ای تشکیل دادند که به ماهیت این پرسش‌های اخلاقی واقعی (اخلاق هنجاری) و نیز به بهترین روش برای پاسخ به آنها نگرش واحدی داشتند. در عین حال که این اجتماع موجب تعامل فکری فوق‌العاده مثمر ثمری میان اعضای آن شد، اما آنها در باب موضوعات سیاسی و اخلاقی خاص‌تر از بیخ و بن با یکدیگر اختلاف نظر داشتند. این اجتماع به شکل و شمایل نهادی غیر رسمی (به صورت یک گروه مباحثاتی) درآمد که خود [= SELF] نامیده می‌شد؛ مخفف [Society for Ethical and Legal Philosophy] انجمن فلسفه‌ی اخلاقی و حقوقی]. این گروه فکری را تامس نیگل [= Thomas Nagel] و رابرت نازیک [= Robert Nozick] در سال ۱۹۶۷ سازماندهی کردند که اسباب ملاقات فلاسفه، حقوقدانان، و نظریه‌پردازان سیاسی علاقه‌مند به موضوعات اخلاقی واقعی را (چه در باب سیاست، چه در باب حقوق، و چه در باب رفتار شخص) فراهم می‌کردند. این گروه فکری متشکل از این متفکران برجسته بود: جان رالز، تامس نیگل، رابرت نازیک، رونالد دورکین [= Ronald Dworkin]، دِک پارفیت [= Derek Parfit]، تی. ام.

اسکاتلان [= T. M. Scanlon]، اون فیس [= Own Fiss]، گیلبرت هارمن [= Gilbert Harman]، فرانک مایکل من [= Frank Michelman]، جودیت جارویث تامسون [= Judith Jarvis Thomson]، چارلز فرید [= Charles Fried]، مایکل والزر [= Michael Walzer]، و دیگران. آنها به مدت چندین سال پیایی ماهی یک بار در سال، به تناوب در نیویورک و کمبریج، دور هم جمع می‌شدند و هریک از آنها اثری را که در حال کار کردن بر روی آن بود برای تحلیل و نقد جدی به جمع ارائه می‌کرد. حاصل، خلق شاهکارهایی در حوزه‌ی فلسفه‌ی حقوق، فلسفه‌ی سیاسی، و فلسفه‌ی اخلاق شد که در دهه‌های بعدی هریک از آنها موضوعات و روش‌های حوزه‌ی پژوهشی خود را کاملاً تغییر داد.

آنچه این اجتماع فکری را به هم متصل می‌کرد دو اعتقاد راسخ بود: یکی باور به واقع‌گرایی اخلاقی بود، یعنی اخلاق و دو زیرشاخه‌ی مهمش (سیاست و حقوق) حوزه‌ای است که در آن ما با پرسش‌های اخلاقی واقعی (اخلاق هنجاری) و جواب درست و نادرست به آنها سروکار داریم، و نه صرفاً با برخورد و تضاد نظرگاه‌های شخصی و واکنش‌های ذهنی. دوم باور به این بود که با صورت‌بندی فرضیه‌ها و نیز عرضه‌ی آنها به شهودات اخلاقی انسان‌ها می‌توان به کشف پاسخ‌های درست و نادرست نایل آمد. این روش مبتنی بر جدی گرفتن ارزش شهودات اخلاقی در خصوص حل و فصل معضلات اخلاقی، سیاسی، و حقوقی است؛ بدین صورت که با استفاده از آن شهودات می‌توان به اصول عام و حتی اصول پیچیده رسید؛ اصولی که توانایی تبیین و توجیه پاسخ‌های درست و نادرست را دارند.

این دو اعتقاد راسخ و واکنشی بود علیه نگرش‌های فلسفی مسلط در آن دوران. یکی از میراث‌های پوزیتیویسم منطقی شکاکیت عام نسبت به احکام و داوری‌های اخلاقی بود؛ میراث نامبارکی که دانشگاه‌های ما هنوز با آن دست به گریبان‌اند. این مکتب اساساً احکام و داوری‌های اخلاقی را جلوه‌ی ذهنی احساسات و عواطف تفسیر می‌کرد که صدق و کذب‌بردار نبود؛ برخلاف احکام و داوری‌های ناظر به واقع، علمی، یا ریاضی که می‌توانند صادق و کاذب، تأییدشده یا تأییدنشده باشند. تا جایی که فیلسوفان تحلیلی پوزیتیویست به کشف حقیقت توجه داشتند، اخلاق از این دایره خارج بود. اما این گروه فکری در مقام کاربست روش‌های تحلیلی بر پرسش‌های واقعی و پاسخ‌های صدق و کذب‌بردار، این نگرش ذهنی‌انگارانه را با قاطعیت هرچه تمام‌تر رد و انکار می‌کردند.

نگرش دیگری که این دسته از متفکران رد و انکار می‌کردند این بود: عقیده‌ی رایج آن دوران حکم می‌کرد که اگر بنابر این است که نظریه‌ی اخلاقی نظام‌مندی داشته باشیم،

چنین نگرشی لاجرم شکل و شمایل فایده‌جویی را به خود می‌گیرد. آنها نه فقط محتوای نظریه‌ی فایده‌جویی را رد می‌کردند، بلکه با شکل آن نظریه هم مخالف بودند. شکل نظریه‌ی فایده‌جویی دارای یک سنجه و معیار واحد در باب خیر بود: مورد توجه قرار دادن بی‌طرفانه‌ی هر فرد، و در نتیجه، درستی در رفتار و عدالت در نهادها با توسل به ارزش ابزاری آنها در ایجاد بیشترین خیر بی‌طرفانه سنجیده می‌شود. در برابر نظریه‌ی فایده‌جویی، این گروه فکری، درستی و نادرستی را مفاهیم اخلاقی مستقل تلقی می‌کردند، و نه مفاهیم قابل تعریف بر حسب معیارهای خوب و بد. این گروه، شهودات اخلاقی ناظر به رفتار و سیاستگذاری عمومی را روش جدیدی می‌دانستند که می‌تواند اصول تعیین درستی و نادرستی، عادلانه بودن، ظالمانه بودن، را کشف کند؛ اصولی که بر ابزارهای ایجاد بهترین غایت قید و بند می‌زنند.

این دو اعتقاد راسخ، مؤلفه‌های مشترک عمیقی به وجود آورد که در آثار متفکران این اجتماع فکری تبلور یافت: نظریه‌ی در باب عدالت [= A Theory of Justice] اثر رالز، امکان دیگرگزینی [= The Possibility of Altruism] اثر نیگل، حقوق را جدی بگیریم [Taking Rights Seriously] اثر دورکین، بی‌سروری، هولت، و ناکجاآباد [Anarchy, State, and Utopia] اثر رابرت نازیک، ادله و اشخاص [= Reason and Person] اثر یریک پاریت، آنچه به یکدیگر بدهکاریم [= What We Owe to Each Other] اثر اسکنان، جنگ‌های عادلانه و ناعادلانه [= Just and Unjust Wars] اثر مایکل والزر. علی‌رغم اختلاف نظرهای جدی این متفکران، آنها همگی در این طرح و برنامه مشترک درگیر بودند: پرداختن به پرسش‌های اخلاقی واقعی و ارائه پاسخ‌های صدق و کذب‌بردار به آن پرسش‌های واقعی.

آنچه در ایران کنونی شاهدیم غفلت دانشگاه‌ها و مجامع فکری از این دو اعتقاد راسخ است. از سویی، گرایش‌های فلسفه‌ی قاره‌ای در کشور ما با تمام انشعابات‌شان (چه به صورت فرانسوی آنها و چه به صورت آلمانی آنها) چندان پرسش‌های واقعی اخلاق را جدی نمی‌گیرند و یا اینکه سیاست و حقوق را شاخه‌ای از اخلاق نمی‌دانند. از سوی دیگر، جریانات پوزیتیویستی و تکامل‌نژادروینی اصلاً با امکان ارائه‌ی پاسخ‌های درست و نادرست به آن پرسش‌های واقعی مخالفت می‌کنند. امیدوارم در آینده، مهمترین آثار این اجتماع فکری را که جای خالی‌اش به شدت احساس می‌شود به زبان فارسی برگردانم. و این مقاله‌ی بلند نیگل راجع به اخلاق فتح بابی است به این مبحث دشوار، اما فوق‌العاده مهم و جذاب.